

Libris.RO

Respect pentru oameni și cărți

MIHAELA DANIELA CÎRSTEA

LAURA RALUCA SURUGIU

MEMORATOR DE LIMBA ȘI LITERATURA ROMÂNĂ

pentru clasele V-VIII

Ediția a III-a

Editura Paralela 45

Redactare: Adriana Oprea, Daniel Mitran
 Tehnoredactare & pregătire de tipar: Marius Badea
 Design copertă: Mirona Pîntilie

Respect pentru oameni și cărți

Descrierea CIP a Bibliotecii Naționale a României
CÎRȘTEA, MIHAELA DANIELA

Memorator de limba și literatură română pentru clasele V-VIII
 Mihaela Daniela Cîrștea, Laura Raluca Surugiu. - Pitești : Paralela 45,
 2019

Conține bibliografie
 ISBN 978-973-47-2960-9

I. Surugiu, Laura

811.135.1
 821.135.1.09

COMENZI – CARTEA PRIN POȘTĂ

EDITURA PARALELA 45
 Bulevardul Republicii, Nr. 148, Clădirea C1, etaj 4, Pitești,
 jud. Argeș, cod 110177
 Tel.: 0248 633 130; 0753 040 444; 0721 247 918
 Tel./fax: 0248 214 533; 0248 631 439; 0248 631 492
 E-mail: comenzi@edituraparelela45.ro

www.edituraparelela45.ro

Tiparul executat la tipografia *Editurii Paralela 45*
 E-mail: tipografie@edituraparelela45.ro

Copyright © Editura Paralela 45, 2019
 Prezenta lucrare folosește denumiri ce constituie mărci
 înregistrate, iar conținutul este protejat de legislația privind
 dreptul de proprietate intelectuală.

CUPRINS

I. CARTEA – OBIECT CULTURAL	9
• Autorul, titlul, părțile unei cărți (copertile, cotorul, tabla de materii/cuprinsul/sumarul, prefața, postfața, notele de subsol), editura, colecția	9
II. TEORIA LITERARĂ	11
1. Structurarea operei literare	11
• Modurile de expunere.....	11
▪ Narațiunea (autor, narator, personaje, subiectul, momentele subiectului, timpul și spațiul).....	11
▪ Dialogul (mod de caracterizare a personajelor).....	15
▪ Descrierea (portretul literar, tabloul)	16
• Eul liric	18
2. Figuri de stil	18
• Personificarea, comparația, enumeratia, repetiția, aliterația, asonanța, antiteza, hiperbola, epitetul, metafora, alegoria....	18
3. Versificația	24
• Versul, strofa, măsura, rima, ritmul	24
4. Genuri și specii	26
• Genuri literare.....	26
▪ Epicul.....	26
▪ Liricul	27
▪ Dramaticul.....	27
• Specii literare.....	28
▪ Schița	28
▪ Nuvela	29
▪ Basmul.....	32
▪ Fabula	34
▪ Balada populară/cultă.....	36
▪ Romanul	39
▪ Pastelul	42
▪ Doina	44

▪ Innul	45
▪ Comedia	47
▪ Opera SF	49
5. Specii nonliterare	50
• Articolul de dicționar, articolul de revistă/ziar, textele publicitare, reclama, mersul trenurilor	50

III. PRACTICA RAȚIONALĂ ȘI FUNCȚIONALĂ

A LIMBII	54
1. Comunicarea orală	54
• Situația de comunicare (emitaător, receptor, mesaj, context, cod, canal)	54
• Dialog/monolog (dialog formal/dialog informal)	54
• Elemente nonverbale și paraverbale	55
• Textul argumentativ	56
• Idee principală/idee secundară	57
• Comunicare orală/comunicare scrisă	57
2. Comunicarea scrisă	58
• Părțile compunerii	58
• Elementele auxiliare în scriere – paranteze și sublinieri	59
• Cererea, scrisoarea, anunțul, invitația	60
• Semne de punctuație și de ortografie (punctul, virgula, două puncte, linia de dialog, semnul exclamării, semnul întrebării, linia de pauză, cratima)	64
3. Contexte de realizare	67
• Transformarea textului dialogat în text narativ	67
• Rezumatul	69
IV. ELEMENTE DE CONSTRUCȚIE A COMUNICĂRII	70
1. Noțiuni generale de sintaxă	70
• Propoziția	70
• Clasificarea propozițiilor	70
• Propoziția regentă	71
• Termenul regent	71

• Raporturi care se pot stabili în interiorul unei propoziții (coordonarea, subordonarea)	71
• Raporturi care se pot stabili în interiorul unei fraze (coordonarea, subordonarea)	72
2. Fonetica	72
• Alfabetul limbii române (vocale, semivocale, consoane)	72
• Grupurile de sunete (diftongul, triftongul, hiatul)	73
• Scrierea cu literă mare	73
• Scrierea și pronunțarea numelor proprii străine	73
• Despărțirea în silabe	74
3. Vocabularul	74
• Vocabularul fundamental	75
• Masa vocabularului	75
• Mijloace de îmbogățire a vocabularului	75
▪ Mijloace interne (derivarea, compunerea, schimbarea valorii gramaticale sau conversiunea, familia lexicală)	75
▪ Mijloace externe (neologismele)	76
• Relații semantice	76
▪ Sinonimele	76
▪ Antonimele	76
▪ Paronimele	76
▪ Omonimele (omofone, omografe)	76
▪ Cuvintele polisemantice	77
▪ Pleonasmul	77
4. Morfologia	77
• Substantivul – definiție, clasificare, numărul substantivelor, genul substantivelor, cazuri și funcții sintactice, locuțiunea substantivală	77
• Articolul – definiție, clasificare (articol hotărât, articol nehotărât, articol posesiv-genitiv, articol demonstrativ-adjectival)	80
• Adjectivul – definiție, clasificare, grade de comparație, funcții sintactice, valoare stilistică	81

• Pronumele – definiție, clasificare, forme și funcții sintactice, adjective pronominale	82
▪ Pronumele personal	82
▪ Pronumele personal de politețe	83
▪ Pronumele reflexiv	84
▪ Pronumele posesiv	85
▪ Pronumele demonstrativ	86
▪ Pronumele nehotărât	88
▪ Pronumele relativ	89
▪ Pronumele interogativ	90
▪ Pronumele negativ	91
▪ Pronumele de întărire	92
• Verbul – definiție, clasificare – verbe predicative/ nepredicative (verbe copulative, verbe auxiliare), verbe tranzitive/intranzitive, verbe personale/impersonale/ unipersonale –, conjugare, mod, timp, persoană, număr, diateză, locuțiuni verbale, funcții sintactice, rol stilistic	93
• Numeralul – definiție, clasificare (numeral cardinal, numeral colectiv, numeral multiplicativ, numeral distributiv, numeral adverbial, numeral ordinal), funcții sintactice	102
• Adverbul – definiție, clasificare, grade de comparație, locuțiuni adverbiale, funcții sintactice	103
• Interjecția – definiție, clasificare, funcții sintactice	105
• Conjunția – definiție, clasificare, locuțiuni conjuncționale	106
• Prepoziția – definiție, clasificare, regim cazual, locuțiuni prepoziționale	106
5. Sintaxa	107
• Subiectul – definiție, clasificare, acordul subiectului cu predicatul	107
• Propoziția subordonată subiectivă – definiție, elemente regente, elemente prin care se introduce, topica și punctuația	109
• Predicatul – definiție, clasificare	110
• Propoziția subordonată predicativă – definiție, elementul regent, elemente prin care se introduce, topica și punctuația	111

• Atributul – definiție, clasificare	112
• Propoziția subordonată atributivă – definiție, elemente regente, elemente prin care se introduce, topica și punctuația	113
• Complementul direct – definiție, părți de vorbire prin care se exprimă	114
• Propoziția subordonată completivă directă – definiție, elemente regente, elemente prin care se introduce, topica și punctuația	115
• Complementul indirect – definiție, părți de vorbire prin care se exprimă	116
• Propoziția subordonată completivă indirectă – definiție, elemente regente, elemente prin care se introduce, topica și punctuația	117
• Complementul de agent – definiție, părți de vorbire prin care se exprimă	117
• Complementul circumstanțial de loc – definiție, părți de vorbire prin care se exprimă	118
• Propoziția subordonată circumstanțială de loc – definiție, elemente regente, elemente prin care se introduce, topica și punctuația	119
• Complementul circumstanțial de timp – definiție, părți de vorbire prin care se exprimă	120
• Propoziția subordonată circumstanțială de timp – definiție, elemente regente, elemente prin care se introduce, topica și punctuația	120
• Complementul circumstanțial de mod – definiție, părți de vorbire prin care se exprimă, valori stilistice	121
• Propoziția subordonată circumstanțială de mod – definiție, elemente regente, elemente prin care se introduce, topica și punctuația	122
• Complementul circumstanțial de cauză – definiție, părți de vorbire prin care se exprimă	123

• Propoziția subordonată circumstanțială de cauză – definiție, elemente regente, elemente prin care se introduce, topica și punctuația	123
• Complementul circumstanțial de scop – definiție, părți de vorbire prin care se exprimă.....	124
• Propoziția subordonată circumstanțială de scop – definiție, elemente regente, elemente prin care se introduce, topica și punctuația	125
• Propoziția subordonată circumstanțială consecutivă – definiție, elemente regente, elemente prin care se introduce, topica și punctuația.....	125
• Propoziția subordonată circumstanțială condițională – definiție, elemente regente, elemente prin care se introduce, topica și punctuația.....	126
• Propoziția subordonată circumstanțială concesivă – definiție, elemente regente, elemente prin care se introduce, topica și punctuația	127
Bibliografie	128

I. CARTEA – OBIECT CULTURAL

- **Autorul** – este persoana care scrie o operă, el are o existență reală, ceea ce se poate observa din biografia sa. Numele autorului se află pe coperta cărții. De exemplu, autorul romanului *Baltagul* este Mihail Sadoveanu. În cazul operelor populare, autorul este unul colectiv, anonim.
- **Titlul** – este numele ales de autor pentru opera sa. Titlul trebuie să fie în legătură cu textul, să captiveze cititorul, să-i trezească interesul. Uneori, titlul poartă numele unuia dintre personaje (*Ion* de Liviu Rebreanu, *Alexandru Lăpușeanul* de Costache Negruzzi), alții desemnează numele elementului central al operei (*Baltagul* de Mihail Sadoveanu) sau poate fi un titlu complex (*Ultima noapte de dragoste, întâia noapte de război*). Titlul poate fi format din unul sau mai multe cuvinte. În cazul articolelor din ziare, titlul trebuie să șocheze, pentru a atrage publicul cititor.
- **Părțile** ce alcătuiesc o carte sunt copertile, cotorul, filele, pagina de titlu, prefața, textul propriu-zis, postfața, diverse tipuri de note, cuprinsul. Așezarea în pagină se face cu ajutorul alineatelor.
- **Coperta** este partea unei cărți ce asigură protecția acesteia. Pe coperta I se află numele autorului, titlul operei, numele editurii, o imagine/ilustrație care să reflecte o idee inclusă în text. Coperta a IV-a poate conține o recomandare a cărții, o prezentare a autorilor, o imagine, prețul, orice alte informații considerate relevante de către editori.
- **Cotorul** poate cuprinde titlul operei, autorul, editura, numărul volumului (dacă o operă are mai multe volume).

- **Tabla de materii/cuprinsul/sumarul** cuprinde enumerarea părților unei cărți/capitolele acesteia, precum și paginile corespunzătoare acestora. Cuprinsul se poate afla la începutul sau la sfârșitul cărții.
- **Prefața** este așezată înaintea operei propriu-zise, reprezentând un preambul al acesteia; ea poate include gândurile autorului, exprimarea propriei viziuni asupra operei, poate fi un cuvânt-înainte semnat de un critic/o personalitate, prezentând opera. Când aceste comentarii apar la sfârșitul cărții, vorbim despre **postfață**.
- **Notele de subsol** – note explicative plasate în josul paginii, sub o linie orizontală, referitoare la un cuvânt sau la un fragment din text, la un citat; cuvintele/fragmentele la care se referă notele de subsol au un indice, în partea de sus, același indice regăsindu-se și la nota de subsol.
- **Editura** este instituția care se ocupă de tipărirea cărții, de promovarea ei și care editează cartea, face corectura ei, stabilește prețul; sigla editurii se află pe copertă.
- **Colecția** – cuprinde mai multe opere, grupate în funcție de autor, de tematica abordată, de curentul literar pe care îl reprezintă autorii etc.

II. TEORIA LITERARĂ

1. STRUCTURAREA OPEREI LITERARE

MODURILE DE EXPUNERE – narațiunea (autor, narator, personaje, subiectul, momentele subiectului, timp și spațiu), descrierea (portret literar, tablou), dialogul (mod de caracterizare a personajului).

■ A. NARAȚIUNEA

- Mod de expunere, prezentă mai ales în epic;
  - Se asociază cu indicii de timp și spațiu;
  - Se folosesc mai ales verbe la timpuri din sfera trecutului, accentuând ideea de narare, de evocare, dar este utilizat și prezentul, ca timp al evocării sau pentru a crea impresia de spontaneitate ori iluzia realității;
  - Ordinea cronologică a întâmplărilor este facultativă, din dorința de obține suspansul putând să se inverseze ordinea momentelor subiectului;
  - Narațiunea poate fi **subiectivă** (naratorul povestește la persoana I, este fie personaj, fie martor al evenimentelor; își exprimă un punct de vedere, poate comenta gesturile sau gândurile personajelor, orientează cititorul spre o anumită receptare a textului) sau **obiectivă** (naratorul la persoana a III-a, omniscient, nu își exprimă niciun punct de vedere, este obiectiv, impasibil, rezervat, lasă cititorului libertatea de a-și forma propria opinie).
- Autorul** este persoana care scrie opera, având o existență reală; numele autorului se află pe coperta cărții.
  - Naratorul** este vocea autorului în text, fără a se confunda însă cu acesta;

- Naratorul conturează lumea fictivă, prezintă personajele, poate comenta sau interpreta evoluția întâmplărilor, comportamentul personajelor sau **poate fi perfect obiectiv**;
  - După gradul de implicare în text, poate fi: **obiectiv** (nu se implică în relatarea întâmplărilor și nu exprimă opinii despre personaje) sau **subiectiv** (își exprimă propria opinie, este implicat în lumea fictivă);
  - Naratorul omniscient este acel narator care știe totul despre personaje și acțiune.
- c. **Personaje/eroii** sunt cei care participă, se implică în evenimentele relatate; prezența lor este în strânsă legătură cu acțiunea și conflictele;
- Sunt prezente în genul epic și în cel dramatic;
  - În funcție de importanța lor în operă, sunt: **principale** (Popa Tanda din nuvela cu același nume de Ioan Slavici, Prâslea din basmul *Prâslea cel Voinic și merele de aur*), **secundare** (cele trei dame din schița „D-I Goe...” de Ion Luca Caragiale) sau **episodice** (oamenii întâlniți de Vitoria Lipan din romanul *Baltagul* de Mihail Sadoveanu, în drumul ei de căutare a lui Nechifor);
  - Dacă numele personajului se află inclus și în titlul operei, personajul este **eponim**: „Pașa Hassan” în balada cu același nume de George Coșbuc;
  - În funcție de complexitatea caracterului lor, personajele sunt **lineare** (Ionel din „Vizită...” de Ion Luca Caragiale) sau **complexe** (Vitoria Lipan din *Baltagul*);
  - În funcție de modul în care evoluează sau nu ca trăiri interioare sau ca formare a personalității, sunt: **imobile/statice** (Goe este tipul copilului răsfățat, obraznic, neascultător) sau **mobile/dinamice** (Popa Tanda își schimbă caracterul și devine, dintr-un om dependent de bunăstarea

celorlalți, un individ capabil să își construiască propriul destin, ajungând un exemplu pentru întreaga comunitate din Sărăceni);

- **Personajele** pot fi **individuale** (Prâslea cel Voinic, Alexandru Lăpușeanul) sau **colective** (oștirea română plasată în antiteză cu cea otomană în balada cultă „Pașa Hassan” de George Coșbuc);
- **Caracterizarea personajelor** este modalitatea artistică aleasă de autor pentru a prezenta trăsăturile fizice și morale ale personajelor sale, conturând astfel portretul fizic, respectiv moral al acestora;
- **Mijloacele de caracterizare: directă** (de către narator, alte personaje sau autocaracterizare, prin indicațiile scene în genul dramatic) sau **indirectă** (prin fapte, comportament, limbaj, atitudine, gesturi etc.).

Exemplu:

Personajul Goe din schița „D-I Goe...” de Ion Luca Caragiale

- este un personaj eponim, linear, imobil, reprezintă tipul copilului răsfățat, obraznic, un produs al unei societăți superficiale, în care contează mai mult aparențele decât esența;
- este caracterizat direct, în primul rând de către narator, a cărui ironie se face simțită de la început, prin titlul urmat de punctele de suspensie, căci apelativul intră în contrast cu felul de a fi al personajului și cu lipsa de educație a acestuia;
- se observă un succint portret fizic, limitat numai la câteva elemente de vestimentație, căci autorul dorește să sublinieze modul ostentativ în care doamnele ce îl însoțeau pe tânăr doreau să iasă în evidență: „Tânărul Goe poartă un frumos costum de marinar, pălărie de paie, cu inscripția pe pamblică: *le Formidable...*”;
- diminutivele folosite de narator accentuează și ele ironia acestuia, căci este clară atitudinea de dispreț a acestuia („puișorul”);

– la nivelul caracterizării directe, se observă și atitudinea celor trei femei care îl însoțesc pe Goe la București (Mamița, Tanti Mița și Mam’Mare); acestea nu fac altceva decât să încurajeze comportamentul nepotrivit al copilului, înlocuind pedeapsa cu recompensa și laudându-l în momente nepotrivite;

– portretul moral stă sub semnul ironiei autorului; tânărul Goe este obraznic (nu ezită să le numească pe cele trei femei „proaste”), nepolitic și prost-crescut (il numește „urâtul” pe un tânăr binevoitor care-i atrage atenția că nu e bine să scoată capul pe geam), este incult (rămâne repetent), răsfățat (discuția cu Mamița despre ciocolată), neastâmpărat (trage semnalul de alarmă) etc.

– în concluzie, Goe este un personaj exponențial pentru categoria copiilor needucați.

- **Relația dintre personaje** poate fi: **de conflict** (reprezintă neînțelegerea, lupta, confruntarea dintre două personaje) sau **de susținere** (personajele complementare);
- **Conflictul** pot fi **exterioare** (între Goe și Urât, între Popa Tanda și săteni, între Alexandru Lăpușeanul și boieri) sau **interioare** (Popa Tanda are de ales între a aștepta schimbarea sătenilor și a munci pentru propria bunăstare), iar după importanța lor se împart în principale (Alexandru Lăpușeanul și boieri) sau secundare (Alexandru Lăpușeanul și Moțoc);

d. Subiectul

- Succesiunea de evenimente în planul lumii fictive, în care sunt antrenate personajele, în special prin conflicte;
- Se pot delimita momentele acțiunii: **expozițiunea** (se prezintă timpul, locul și personajele), **intriga** (episodul care declanșează acțiunea), **desfășurarea acțiunii** (succesiunea întâmplărilor), **punctul culminant** (punctul de maximă intensitate al operei) și **deznodământul** (finalul, rezolvarea conflictului).

Exemplu: Momentele subiectului în schița „D-I Goe...”

de I.L. Caragiale:

Expozițiunea: Goe și cele trei doamne așteaptă pe un peron din urbea X trenul spre București.

Intriga: Doamnele decid să îl ducă pe Goe la București pentru a nu mai rămâne repetent din nou.

Desfășurarea acțiunii: Goe este neascultător și creează o serie de încurcături: se ceartă cu Urâtul, pierde pălăria cu bilețul de tren, rămâne închis în toaletă.

Punctul culminant: Goe trage semnalul de alarmă.

Deznodământul: Cei patru ajung, după multe peripeții, la București.

e. Timpul și spațiul în narațiune

- Sunt două elemente prezente în epic și dramatic; în epic, aceste coordonate sunt prezente încă din incipit pentru a contura dimensiunile lumii fictive, dar și pentru a crea impresia de verosimil, în timp ce în dramatic aceste elemente apar în indicațiile scenice;
- Spațiul este adeseori fixat prin descriere.

■ B. DIALOGUL

- Mod de expunere ce presupune o succesiune de replici, precum și o alternare a mărcilor emițătorului (forme verbale și pronomiale la persoana I) cu cele ale receptorului (forme de persoana a II-a la verbe și pronume, verbe la imperativ, substantive în vocativ);
- Specifică dialogului este și folosirea interjecțiilor, a propozițiilor exclamative și interogative, a formelor populare și regionale, a elementelor de argou sau de jargon (elemente specifice limbii vorbite, stilului colocvial);
- În operele dramatice, dialogul devine o formă de caracterizare a personajelor, mai ales în cazul comediilor (din